



DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

In dit nummer:

Rijkspolitie
algemeen en
in Duiven

Bets Gerritsen
uit Loo vertelt ...

Sporen van de
Tempeliers in
Groessen

In gesprek met ...
Toon Boland

Verenigingsnieuws

www.hkdgl.nl



Beste lezer,

Voor u ligt alweer het derde nummer van de Driepas, tweeënveertigste jaargang (2025).

De redactie heeft weer behoorlijk moeten puzzelen om ook dit keer weer een gevarieerd nummer samen te stellen. Het ontbreekt ons niet aan verhaallijnen of -ideeën, maar voordat het een artikel voor de Driepas is, gaat er meestal behoorlijk wat archief (speur)werk aan vooraf. Niet iedereen kan dit of vindt dit "niet zo mijn ding".

Voor dat speurwerk in archieven willen we heel graag in contact komen met jongeren die geschiedenis (gaan) studeren en bereid zijn om hieraan wat tijd te besteden. Ook andere geïnteresseerden in de historie -het verhaal van- de gemeente Duiven én die dat speurwerk in archieven wel interessant vinden nodigen wij van harte uit. Wij komen graag met jullie/u in gesprek.

Geïnteresseerd? Loop gerust eens bij ons binnen op woensdagavond; we zijn te vinden "bij Annie" op de 1ste verdieping van de OGtent. Bovenaan de roltrap rechtsaf en helemaal doorlopen naar achteren, na de laatste dubbele klapdeur, direct rechts. We zijn er vanaf 19:00 uur tot ca. 21:30 uur. Meld u bij voorkeur vooraf aan via vragen@hkdgl.nl; we maken dan tijd voor u vrij.

Zoals in deze Driepas valt te lezen zijn we actief in en voor de gemeenschap; maar ook binnen de vereniging wordt hard gewerkt aan onder andere het vernieuwen van onze website, het verder rubriceren van onze foto's, documentatie, bibliotheek etc. etc. Onze activiteiten voor de laatste twee maanden van 2025 staan elders in deze Driepas.

Tenslotte: kijk a.u.b. nog eens kritisch naar het overzicht van de WOII-slachtoffers in deze Driepas: ziet u onjuistheden, mist u nog namen. Mail het ons: web.redactie@hkdgl.nl

Rest mij u veel leesplezier te wensen.

Martina van Hummel

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie à vier maal per jaar in een oplage van 300 stuks.

Losse nummers € 7,95

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de drie dorpen Duiven-Groessen-Loo.

Bestuur:

Voorzitter:
vacature

Secretaris / Ledenadministratie:
E. Scheeres - secretariaat@hkdgl.nl

Penningmeester:
R. Boland - penningmeester@hkdgl.nl

Bestuurslid:
M. van Hummel

Adres:
Remigiusplein 9, 6921 BL Duiven

IBAN: NL54 RABO 0315 4074 84
BIC: RABONL2U

Redactie Driepas:
web.redactie@hkdgl.nl

De redactie behoudt zich het recht voor kopij niet óf in aangepaste vorm te plaatsen óf door te schuiven naar een volgend nummer.

Vragen:

Iedereen -ook niet leden- met een vraag over de geschiedenis van de drie Liemerse dorpen Duiven-Groessen-Loo kan hiermee bij ons terecht. Stel uw vraag via vragen@hkdgl.nl

Internet: www.hkdgl.nl

Facebook:
<https://nl-nl.facebook.com/historische.kring.7>

Instagram:
<https://www.instagram.com/hkdgl/>

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost € 22,- per jaar. Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Westervoort en Zevenaar betalen € 7,- extra als bijdrage in de verzend- en portokosten. Het innen verloopt uitsluitend via automatische incasso. Opzeggen van het lidmaatschap/abonnement enkel schriftelijk via secretariaat@hkdgl.nl vóór 1 december van het lopende jaar.

Uit de Driepas mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf. Hierbij is bronvermelding vereist.



Rijkspolitie Algemeen en in Duiven

Inleiding

Tijdens de bezettingsjaren (1940-1945) stonden gedeeltes van de Nederlandse politie onder directe controle van de Duitse bezetter. Veel politiemensen werden in die tijd ingezet voor Duitse belangen en soms zelfs betrokken bij maatregelen tegen de bevolking. Na de bevrijding in mei 1945 was het daarom noodzakelijk het politiewezen te reorganiseren. Het functioneren van politiemensen tijdens de oorlog werd kritisch beoordeeld. Wie zich schuldig had gemaakt aan collaboratie of misdrijven werd ontslagen of gestraft.

Na de oorlog bestond de politie uit een lappendeken van gemeentelijke en landelijke korpsen. Verschillende gemeenten hadden hun eigen politiekorpsen, terwijl daarnaast ook politie-eenheden vielen onder het gezag van het Rijk. Deze gefragmenteerde structuur bleek in de praktijk onwerkbaar. De roep om een efficiënte, sterke, centrale organisatie klonk steeds luider.

Rijkspolitie

In antwoord op deze uitdagingen werd in 1945 een begin gemaakt met de reorganisatie van het Nederlandse politiebestedel en de oprichting van de Nederlandse Rijkspolitie. Het idee voor een landelijke politiemacht bestond al langer, maar werd door de ervaring van oorlog en bezetting urgenter dan ooit.

In 1945 werd het Besluit Bijzondere Politiediensten aangenomen, waarmee de basis werd gelegd voor de vorming van een nationale politieorganisatie. De feitelijke oprichting van de Rijkspolitie vond plaats op 7 augustus 1945, met als doelstelling het verzekeren van de openbare orde in gebieden zonder gemeentelijk korps en het uitvoeren van specialistische taken in opdracht van de overheid.

De Rijkspolitie kreeg een bredere taakstelling dan alleen het bewaken van de openbare orde op het platteland. Zij hield zich ook bezig met verkeer, grensbewaking, recherchewerk, waterpolitie en luchtvaartbeveiliging. In tegenstelling tot de gemeentepolitie, stond de Rijkspolitie onder direct toezicht van de minister van Justitie.

Nieuwe Organisatie

Het landelijke corps nam bij haar oprichting een gedeelte van de politieorganisatie uit de Tweede Wereldoorlog over. Model stond de toenmalige organisatie van de Marechaussee, zoals die in 1943 door de samenvoeging van de tot dan toe bestaande Koninklijke Marechaussee, het Korps Rijksveldwacht en de gemeenteveldwachters was ontstaan. Het corps Rijkspolitie werd gesplitst in 5 gewesten met tezamen 21 districten en was verantwoordelijk voor de politiezorg in alle

gemeenten met minder dan 25.000 inwoners. De organisatie van de Rijkspolitie voor deze gemeentes werd opgebouwd rondom zogenoemde groepsbureaus verspreid over het hele land (vooral in landelijk gelegen gebieden en langs de grenzen).

De opleiding van de medewerkers werd gevolgd aan een van de Rijkspolitiescholen. Die duurde een jaar en was intern in de rang van Adspirant Rijkspolitie. Na de opleiding werd je in de rang van wachtmeester geplaatst bij een Landgroep. Je werd geplaatst daar waar ze personeel nodig hadden. Je hoorde pas aan het eind van de opleiding waar je je de volgende maand moest melden. Je had hierin geen inspraak. Jonge mensen werden meestal ver van het ouderlijk huis geplaatst om te voorkomen dat ze nog te veel onder de invloed van de ouders zouden zijn. Meestal werden ze ondergebracht in een kosthuis. Indien er geen problemen waren werd je na 5 jaar automatisch bevorderd tot wachtmeester Ie klasse. (WmrI.). Je werd dan geacht ervaren genoeg te zijn om zelfstandig te kunnen werken en alle voorkomende werkzaamheden aan te kunnen. Indien je vervolgens, grotendeels in eigen tijd, het Politiediploma B haalde kon je gaan solliciteren op een openstaande functie in de rang van Opperwachtmeester en later eventueel Adjudant.

Er werd bij de sollicitatie wel gebruik gemaakt van de zogenoemde ranglijst. Als je van school kwam werd je naar aanleiding van de datum dat je je diploma behaalde en de daarbij behaalde resultaten op de ranglijst gezet.

Kwam er een functie vrij dan kwam degene die het hoogste op de ranglijst stond als eerste in aanmerking en die kon in principe niet gepasseerd worden met als gevolg dat er nogal eens mensen op een functie werden geplaatst die daarvoor zeker niet capabel waren.

Er werden wel allerlei trucjes en listige kunstgrepen uitgehaald om toch de juiste persoon op een functie te krijgen maar dat leidde meestal tot langdurende procedures.

Op een Landgroep kwam je vier soorten rangen tegen. De wachtmeester met twee strepen (Wmr.), de wachtmeester eersteklasser (WmrI.) met drie strepen, de opperwachtmeester (Owmr) de postcommandant met vier strepen en later de lauwerkrans ook wel bloemkool genoemd en de Adjudant (Adj.) de groepscommandant met een stip op de kraag. Bij de Rijkspolitie waren er ook officieren maar die kwam je alleen bij de Districten en andere grote landelijke onderdelen tegen.

De rangonderscheidingstekens van het Korps Rijkspolitie.



Tot begin jaren tachtig werden er nog onderscheidingstekens op de mouw gedragen. Na de begin jaren tachtig enkel alleen nog maar op de schouders.

www.Rijkspolitie.org

Theo Scholte, medewerker van de voormalige verkeersgroep van het District Nijmegen en woonachtig te Duiven, nam samen met een collega na zijn pensionering het initiatief tot oprichting van het vrij te bezoeken digitale museum over het voormalig Korps Rijkspolitie www.Rijkspolitie.org. Op deze site staan veel jaartallen; oud medewerkers (voor zover bekend) inclusief hun Duivense dienstjaren.

Neem eens een kijkje op deze site. Reacties en aanvullingen zijn natuurlijk van harte welkom; mail naar info@rijkspolitie.org

Theo Scholte benaderde ons in 2024 tijdens "Duive te Gek" op onze stand met het idee een artikel over de Rijkspolitie te Duiven te schrijven en zo is onze samenwerking ontstaan.

Rijkspolitie te Duiven

De post Duiven behoorde tot de Landgroep Zevenaar. De Landgroep Zevenaar behoorde tot 1 juni 1969 tot het District Doetinchem.

Landgroep Zevenaar bestond uit de gemeenten Zevenaar, Duiven en Westervoort. Het groepsbureau in Zevenaar was vanaf 1946 gevestigd in het gebouw aan de Spoorwegstraat 11 (daarvoor in het voormalige hotel "Benen" op de hoek van de Vondellaan en de Babberichseweg).



Het voormalige groepsbureau van de landgroep aan de Ringbaan Zuid te Zevenaar gefotografeerd in mei 2017. Het toenmalige adres was Spoorwegstraat 11. Het perceel zou in 1948 gebouwd zijn. Het is omstreeks 1953 door de groep Zevenaar van de Rijkspolitie in gebruik genomen.

Eind 1973 werd er een nieuw groepsbureau in gebruik genomen aan de Didamseweg 94. Na opheffing van het District Doetinchem werd deze groep toegevoegd aan het District Nijmegen.

Toen in 1974 in Zevenaar de grens van 25.000 inwoners werd overschreden moest op 1 oktober 1974 de politietaken voor de gemeente Zevenaar over van het Korps Rijkspolitie naar het gemeentepolitiekorps Zevenaar (aangezien het gemeentepolitiekorps nog niet was geformeerd heeft het tot 1 juli 1975 geduurd voordat de politietaken daadwerkelijk van de Rijkspolitie werden overgenomen).

Vanaf 1 oktober 1974 behoorde de Post Duiven daarom tot de Landgroep Didam. Onder deze Landgroep behoorde op dat moment de gemeenten Didam, Duiven, Westervoort en Angerlo. Het groepsbureau was gevestigd aan de Raadhuisstraat 8 en vanaf 1987 aan de Kerkstraat 47 te Didam.

Elke gemeente had minstens één post (soms enkele posten) met één postcommandant, de zogenaamde éénmansposten. In Duiven was zo'n post evenals in Groessen tot pakweg 1957.

Namen van postcommandanten die bekend zijn van post Duiven: Vossenbergh, Veltink (aan de Van Schaikstraat, later dienstwoning aan 't Buske), Foppen, Berkelder, Oude Vrielink, Jacobs, Heuvink, Koster, Veurink, en Goeyen; van post Groessen: Vermeulen en Steerneman.

Geen postcommandant maar wel werkend en woonachtig in de kerkdorpen Loo en Groessen waren de wachtmeesters Scheers (Prinsstraat Loo) en Van der Linden (Achtergaardsestraat Groessen).

Huisvesting

Tot 1955 was er geen politiebureau in de gemeente Duiven. De postcommandanten hadden wel een bureau aan huis en een bordje aan de voordeur met de tekst "Rijkspolitie Post-commandant".



Het meeste werk werd echter verricht in of vanuit het groepsbureau in Zevenaar. In 1955 kreeg de Post Duiven de beschikking over een relatief klein maar nieuw politiebureau aan het Buske 22.



Politiebureau Buske 22

Het gebouwtje bestond uit twee kleine werkkamers en een cel met toilet (oorspronkelijk nog zonder riolering zodat medewerkers noodgedwongen de emmer met uitwerpselen van een eventuele arrestant dagelijks moesten legen). De werkkamer waarin overdag een medewerker aanwezig was voor het ontvangen van bezoekers, het verrichten van administratieve zaken en het bedienen van de telefoon en portofoon werd de Plantonkamer genoemd. Verder was er een garage en waren er twee dienstwoningen. De linker grootste woning was van de postcommandant, met een doorgang naar het bureau. Vanaf dat moment waren er buiten de Postcommandant één of meerdere politiemedewerkers aan het bureau verbonden. Bij de opening waren dat, voor zover bekend, de

postcommandanten Veltink en Vermeulen en de wachtmeesters Den Dunnen en Van der Linden.

Wonen in een dienstwoning was wel goedkoop maar kende verplichtingen. Indien er geen bezetting was moest de bewoner van de dienstwoning bezoekers te woord staan, de telefoon beantwoorden en een evt. arrestant bewaken en verzorgen. De arrestant at "met de pot mee". Het belletje van de cel en de voordeurbel kon worden doorgezet naar de dienstwoning. Vaak was deze dienstwoning dan ook voorzien van dikke goed sluitende overgordijnen zodat men niet kon zien of er iemand aanwezig was, in de hoop dat zo min mogelijk mensen buiten diensttijd aanbelden. Toen de postcommandant ging verhuizen is de eerste woning bij het postbureau getrokken omdat het bureau te klein werd voor het steeds uitbreidende personeelsbestand.

Het bureau en de dienstwoningen waren in beheer bij de Rijksgebouwendienst maar kleine klussen zoals schilderen en behangen moesten door de politiemensen zelf gedaan worden. Wel was er vaak iemand in dienst voor het schoonmaken van het bureau.

In die tijd was een post selfsupporting. Dat betekende dat alle politiemedewerkers in hun standplaats moesten wonen en telefonisch aangesloten waren op de centrale van het groepsbureau. Een TW-medewerker (telefoonwacht) ontving dus thuis tussen 18:00 en 08:00 uur alle doorgeschakelde meldingen die gedaan werden bij het lokale nummer. Via de meldkamer kon dan de surveillance bereikt worden. In het uiterste geval moest de TW zelf actie ondernemen. De TW moest ook alle privégesprekken van zijn collegae doorverbinden; zij waren immers allen aangesloten op deze centrale. TW betekende dus dat je constant in de buurt van de (toen nog niet draagbare) telefoon moest zijn. Later werd er gebruik gemaakt van een antwoordapparaat en werden binnengekomen gesprekken doorgestuurd naar het Groepsbureau te Zevenaar of het Districtsbureau in Nijmegen. Eind jaren '70 kwam daar een einde aan en moesten de burgers na 18:00 uur rechtstreeks bellen met de meldkamer in Nijmegen.

Omdat Rijkspolitiemensen werden geacht in hun bewakingsgebied te wonen kregen zij van de gemeente vaak voorrang bij het verkrijgen van een gemeentewoning of een dienstwoning. De laatste waren direct verbonden aan het politiebureau. Dat dat meestal niet makkelijk ging blijkt uit een artikel uit het Rijkspolitieblad "RP magazine" januari 1981

Onverklaarbaar bewoond.

Met vliegend vaandel en slaande trom werd in het voorjaar van 1980 een nieuwe wachtmeester op de post Duiven binnengehaald. Er was zelfs al voor een woning gezorgd. Met zijn vrouw zou hij het optrekje naast het postbureau gaan bezetten. Maar voordat hij 'ja' zei tegen dit grootse aanbod, nam hij eerst zelf maar eens poolshoogte. „Het kon beter”, oordeelde het echtpaar toen ze het perceel hadden geschouwd. „Geen bezwaar”, zei de Dienst van de Rijksgebouwen.

<p>Onverklaarbaar bewoond</p> <p>NIJMEGEN. — Met vliegend vaandel en slaande trom werd in het voorjaar van 1980 een nieuwe wachtmeester op de post Duiven binnengehaald. Er was zelfs al voor een woning gezorgd. Met zijn vrouw zou hij het optrekje naast het postbureau gaan bezetten. Maar voordat hij 'ja' zei tegen dit grootse aanbod, nam hij eerst zelf maar eens poolshoogte. „Het kon beter”, oordeelde het echtpaar toen ze het perceel hadden geschouwd. „Geen bezwaar”, zei de Dienst van de Rijksgebouwen.</p> <p>Die woning wordt vergroot, die gaan we verbouwen. Er komt een hele nieuwe keuken bij aan, en de kamer wordt met de oude keuken groter voortaan”.</p> <p>Aldus een strofe uit het rijm</p>	<p>dat het personeel van de post Duiven ons stuurde. Het echtpaar zei daarom de huur van hun woning in Apeldoorn op. Het eerste foutje. De verbouwing ging niet door. Zelfs niet op korte termijn.</p> <p>„Typisch het Rijk. Dat zijn we zo gewend.”</p> <p>„De ene keer geen materiaal, de andere keer geen cent.”</p> <p>Voor de wachtmeester zat er na afloop van de huurtermijn in Apeldoorn niets anders op dan toch maar te verhuizen. En zo kwam het gezinnetje terecht in een slaapkamertje op de bovenverdieping van hun nieuwe stulp, tot de verbouwing achter de rug zou zijn. Er was een lichtpuntje: ze hadden goede burens. De RP'ers, die dagelijks het postbureau bemanden, leden met hen mee. Ze vreesden: „Straks gaan ze je benedenverdieping kraken. We moeten het voor de krakers onaantrekkelijk maken.”</p> <p>De gemeente bood de helpende hand en bevestigde borden 'onbewoonbaar' aan het pand. Na maanden kwam dan toch de aannemer. Een ding was jammer: er stond geen gas en elektra in het bestek. Daarom opnieuw een beroep gedaan op de burens. „Vijf weken lang werden soep, vlees, stampot en zo bereid in het postbureau”. Inmiddels is de woonellende in Duiven waarschijnlijk achter de rug. Als Rijksgebouwendienst doen wat ze beloven, woont de wachtmeester sinds de Kerst niet alleen meer boven”.</p>	 <p>Er wordt hier niet getruukt.</p>
	<p>Kollega Roelof Oudman schiep muurreliëf voor AVD</p> <p>DRIEBERGEN. — Tijdens de nieuwjaarsreceptie van de</p>	<p>symbolisatie, is aangebracht als wanddecoratie in de hal van het nieuwe gebouw Hoofdstraat 42. Om het grote reliëf — dat is uitgevoerd in roodbakken diamantklei — te kunnen bakken, werd de hulp ingeroepen van de</p>

Die woning wordt vergroot, die gaan we verbouwen. Er komt een hele nieuwe keuken bij aan, en de kamer wordt met de oude keuken groter voortaan”. Aldus een strofe uit het rijm dat het personeel van de post Duiven ons stuurde. Het echtpaar zei daarom de huur van hun woning in Apeldoorn op. Het eerste foutje. De verbouwing ging niet door. Zelfs niet op korte termijn. „Typisch het Rijk. Dat zijn we zo gewend.” „De ene keer geen materiaal, de andere keer geen cent.” Voor de wachtmeester zat er na afloop van de huurtermijn in Apeldoorn niets anders op dan toch maar te verhuizen. En zo kwam het gezinnetje terecht in een slaapkamertje op de bovenverdieping van hun nieuwe stulp, tot de verbouwing achter de rug zou zijn. Er was een lichtpuntje: ze hadden goede burens. De RP'ers, die dagelijks het postbureau bemanden, leden met hen mee. Ze vreesden: „Straks gaan ze je benedenverdieping kraken. We moeten het voor de krakers onaantrekkelijk maken.” De gemeente bood de helpende hand en bevestigde borden 'onbewoonbaar' aan het pand. Na maanden kwam dan toch de aannemer. Een ding was jammer: er stond geen gas en elektra in het bestek. Daarom opnieuw een beroep gedaan op de burens. „Vijf weken lang werden soep, vlees, stampot en zo bereid in het postbureau”. Inmiddels is de woonellende in Duiven waarschijnlijk achter de rug. Als Rijksgebouwendienst doen wat ze beloven, woont de wachtmeester sinds de Kerst niet alleen meer boven”.

Diensten en werkzaamheden

Doorgaans werden er dagdiensten gedaan in eerste instantie van 9 uur, later teruggebracht naar 8½ en vervolgens naar 8 uur. De aanvankelijke nachtdiensten waren van 02:00 tot 06:00 uur, hetgeen betekende dat de resterende uren dezelfde middag gedaan moesten worden. Zulke gebroken diensten kwamen ook voor bij de avonddiensten, bijvoorbeeld ochtend/avond. De tijden van de avonddiensten waren divers, doordeweeks vaak solo-surveillances tot 22:00 uur, in de weekenden tot 02:00 uur. Later kwam er een 24-uurs dekkende surveillance, namelijk 00:00-08:00, 08:00-15:00 en 15:00-23:00 uur. In de jaren '80 werden deze tijden weer gewijzigd naar noodzaak en effectiviteit. Deze diensten werden verricht door personeel van de gehele groep. Surveillances werden de eerste jaren uitgevoerd te voet of met de fiets en indien aanwezig een motor met zijspan. Omdat er toen nog geen sprake was van mobiele verbindingen tijdens de surveillance dienden op bepaalde vaste tijdstippen postpunten ingenomen te worden. Vaak waren dat bedrijven of instanties waar een telefoon aanwezig was (bijvoorbeeld tijdens de nachtdiensten bij een bakker), zodat de postende politiemensen bij incidenten gewaarschuwd konden worden door de meldkamer. Pas later kreeg men de beschikking over een mobilfoon en portofoon.

De verkeerssurveillance binnen de gemeente Duiven op de autosnelwegen werd verricht door de Algemene Verkeersdienst te Driebergen en op de provinciale wegen door de Verkeersgroep Rijkspolitie te Nijmegen. De afhandeling van de verkeersongevallen op deze wegen werd verricht door personeel van de betreffende Landgroep. Naast het verrichten van surveillance ging een groot deel van de tijd op aan het verrichten van schriftelijk werk, dat vanwege de generaal taakstelling een grote diversiteit kende. Daarvoor waren de nodige Olivetti-typemachines ter beschikking en moesten processen-verbaal middels zogenaamd doorslag- en carbonpapier in drievoud worden ingeleverd, waarna een strenge controle volgde van meestal de opperwachtmeester (d'n opper).

